

OŽIVENÍ VZTAHU KE KRISTU A MARIÍ

Karel Funk

Dalo by se ještě mnohé napsat k dotváření širšího obrazu o duchovním ženství či mateřství. Tato kniha se však spíše pokouší přinést konkrétní živé příklady k proniknutí živým a plastickým impulsem pro ty, kterým je katolictví v něčem snad již příliš těsné (při uznání některých jeho dosavadních přínosů) a duchovní věda, anthroposofie, zatím příliš náročná a bezbřehá (a v podání některých jejích interpretů i studená či tvrdá). Byly zde podány (byť snad místy neuměle a zjednodušeně) jak teoretické výklady, tak praktické ukázky mariánského působení na různých úrovních a v různých situacích. Literatury v tomto směru je mnoho - od teologické přes sladkou středověkou mystiku až po třeba skvělou knihu Sergeje Prokofjeva s názvem Nebeská Sofie a bytost Anthroposofie (zatím sice do češtiny z němčiny přeložena, ale nevydána). Prokofjev podává o tématu anthroposofický výklad na vysoké úrovni, který dbá, aby city nebyly probouzeny předčasně bez náležitého mentálního podkladu, ale až druhotně na základě čtenářova samostatného studijního zpracování. City se zde nepředkládají prvoplánově, ale musí vyplynout správným pochopením čteného textu. To je postoj sice oprávněný, mnozí čtenáři či hledající však k této úrovni nedosahují či dosud nemají podmínky, a proto potřebují i jednodušší (a snad i slovanštější) přiblížení k mariánství. Přesto však duchovní věda Rudolfa Steinera jako moderní cesta, metoda či impuls, přiměřené dnešnímu člověku, je pro poznávání duchovních zákonitostí a nabývání správných předpokladů pro vlastní duchovní práci nezbytná. Je-li však i dnes pojmána s takovým vzájemným zastoupením rozumu a citu, jako byla studována před sto léty v germánských zemích, vede často ke ztvrdnutí a ustrnutí, před kterým právě dr. Steiner varoval. Je až s podivem, jak hrstka „autorit“, reprezentujících anthroposofii nekompromisně a bez vcítění do různého stupně připravenosti a zaměření hledajících, dokázala v polistopadových letech odradit již stovky mladých zájemců. Samozřejmě že ale poctivé samostatné studium nelze pominout s pohodlným argumentem, že „na to jdeme přes cit“ nebo že nejsme dogmatictí.

I když název této kapitoly by se dal použít pro celou knihu, ba byly na toto téma popsány tisíce knih, je někdy dobré stát v citech a myšlenkách poblíž někoho, kdo je naším současníkem, žije v současném světě, na který se tak rádi vylouujeme, že nám v něčem brání, a přesto se poctivě snaží. Obrátme proto pozornost k zážitku Slovince Marko Pogačnika (dle jeho vlastního sdělení se příjmení vyslovuje Pa-gáčnyk), kterým začíná knihu Systémy země a síla Kristova. Jistě není nutné zdůrazňovat, že podobný zážitek nepřichází „zčistajasna“, ale jako výsledek či doplnění poctivého letitého hledání a zrání. I takovýto zážitek, jaký bude citován, se mnohdy vytrácí v každodenních povinnostech (vytratil se dočasně i svému příjemci), ale člověk by se měl znovu a znovu, postaven již „sám na sebe“, pokoušet právě v denním životě se přibližovat k jeho poselství.

K Pogačnikovu prvnímu osobnímu prožitku Krista došlo v Benátkách. Ty mají podle Pogačnika silnou emocionální kvalitu, za niž vděčí i všudypřítomnosti vody. Ta napomáhá šíření jinového, citového, ženského aspektu. 13. května 1989 navštívil autor baziliku sv. Marka, aby ve večerní době zakusil srdeční kvalitu tohoto prostoru.

Vtom jsem si všiml, že jsou otevřená malá vrátka nalevo od oltáře, která jinak bývala vždy zamčená. Cedule „zákaz vstupu“ byla sundaná a já jsem viděl jednotlivce, jak spěchají k vrátkům a mizí v temné chodbě za dveřmi.

Okamžitě to probudilo můj zájem. Věděl jsem, že chodba ústí do úzkého dvora za kostelem... V tomto dvoře se nachází klenot z doby renesance, kaple svátého Theodora...

Chopil jsem se příležitosti a šel jsem za nimi, ačkoliv jsem neměl v úmyslu zúčastnit se mše. Lákalo mne pouze nahlédnout do slavné kaple... Nemělo mi však být dáno, abych pouze uspokojil svou zvědavost, neboť mše začala v témže okamžiku, kdy jsem do kaple vstoupil. Zůstal jsem stát u dveří a předsevzal jsem si, že zavčas odejdu. Vtom jsem si všiml, že se všechny zraky těch několika málo spíš starších lidí upírají na mne, relativně mladého muže. Byla v tom cítit zvláštní naděje a já jsem nebyl s to odolat puzení, abych se posadil a oddal se průběhu obřadu.

Sotva jsem se smířil s neočekávanou situací, povšiml jsem si, že vysoko nad oltářem pulsuje silová koule, jejíž bílé světlo se rozlévá prostorem kostela. Několikrát jsem odvrátil zrak a poté znovu pohlédl k tomuto místu, abych se ujistil, že se nejedná o světelný klam. Rostlo ve mně pevné přesvědčení, že vnímám ceremoniálního anděla doprovázejícího mši... Ve chvíli, kdy kněz nabídl k obětování chléb a víno, objevilo se ještě něco, co mě uvedlo v úžas. Svisle shora dolů se manifestovala člověku podobná postava, jejíž tvar sestával z jemných vláken světla. Neomylně v ní bylo možno poznat postavu Krista, jak byla nesčítelnými uměleckými díly vtisknuta do celkového povědomí naší kultury. Ještě i později, když byly hostie podávány věřícím, již se shlukli kolem kněze, mohl jsem vnímat přítomnost této postavy uprostřed tohoto hloučku. Tvrdím dokonce, že jsem viděl, že se několika věřících láskyplně dotýkal, aniž by si toho všimli. Zaznamenal jsem soucit s nimi v jejich ustrnulosti, a zároveň jsem se radoval za ně jakoby v zastoupení.

Nebylo pro mne snadné začlenit tuto zkušenost do mého pojetí světa. Naučil jsem se jít svojí duchovní cestou samostatně, nezávisle na jakémkoli druhu instituce nebo hnutí. Na základě osobní disciplíny, kterou jsem si vybudoval z vlastní zkušenosti, hledal jsem neustále spojení s vnitřním jádrem své bytosti, jehož prostřednictvím mohu, tak jako každý člověk, vstoupit do rezonance s celým Stvořením. K tomu patří péče o vnitřní ticho a práce na osobním uzemnění. Nejde při tom o pevně stanovené formy, ale spíš o postup, který se neustále proměňuje, takže může být pokaždé jinak utvářen.

Po zážitku v Benátkách jsem musel přiznat, že duchovní síla, kterou jsem dosud spojoval s pojmem svobody zbavené jakékoliv formy, může také proudit institucionalizovanou formou, která po celá staletí neprodělala změnu, jež by stála za zmínku... Nakonec jsem se během svých meditativních zahloubání začal soustřeďovat na postavu Krista, kterou jsem prožil při mši. Při jedné takové příležitosti se neočekávaně vynořila přímo v mém srdci a promluvila ke mně slovy, která jsem sice neslyšel, kterým jsem však porozuměl takto: v onen čas, kdy jeho síla a jeho vědění byly ztělesňovány a učeny Ježíšem, složil slib, který zvěstují evangelia: Kristus bude se svým požeňáním přítomen, kdykoli bude rozlomen chléb v jeho jménu. Jednalo se o tento slib, který je ještě dnes dodržován. Co mě při tom zarazilo, byl pocit hlubokého smutku, do něhož byl výrok ponořen.

Jako by chtěla potvrdit můj pocit, přišla mi k tomu intuice, kterou bych slovy vyjádřil takto: význam původního vtělení Krista mezi lidmi spočíval v tom, že mělo zahájit novou fázi duchovního osamostatňování, které nelze uskutečnit pouhým působením zvenčí, ale jen

podporou zevnitř.

Příchod Krista „zvenčí“, který jsem pozoroval při svátosti večeře Páně, má smysl jen jako dočasná pomoc. Lidé, kteří ve svém srdci připustí - byť i zcela nevědomě - prožitek jeho přítomnosti, zažijí otevření, nabídku, aby se zevnitř spojili se silou Krista. Smutek, který jsem pocítil, byl dán tím, že se my lidé bojíme převzít odpovědnost a samostatně ztělesňovat to, co bylo Kristovým impulsem podníceno.

Tímto nahlédnutím byl pro mne osobně překonán rozpor mezi příchodem Krista „zvenčí“ a příchodem „zevnitř“. Pochopil jsem, že Kristova síla se může ubírat tou či onou cestou, aby lidi inspirovala nebo podpořila v jejich vývoji. Záleží na tom, jsou-li ochotni jít svou duchovní cestou samostatně, nebo ne.

Ocitujme ještě jeden zážitek, pozdější, ze 17. dubna 1996, kdy autor spal v Německu u přátel.

Ve tři hodiny ráno jsem náhle procítl a zaznamenal jsem v místnosti chvění zvláštní kvality. Trvalo dost dlouho, než jsem se na onu neznámou, ale každým atomem mé bytosti pronikající přítomnost soustředil. Teprve pak jsem byl s to uspořádat své dojmy a nechat vystoupit vnitřní obrazy.

Byla to stejná přítomnost Krista, která byla po již popsaných zkušenostech nezaměnitelná. Tentokrát však nebyla pocíťována samostatná, nýbrž těsně spjatá s další přítomností, která vyvolávala pocit, že je stejného rodu jako přítomnost Kristova. Označil bych ji však jako měkčí, jako ženskou. Tuto vizi bych mohl nejspíš popsat tak, že ve mně a okolo mě byly přítomny dvě duchovní bytosti, které vykazovaly jistou žensky-mužskou polarizaci, a přesto tvořily jednu jedinou, v sobě uzavřenou celistvost.

Intuitivně jsem zareagoval na tuto dvojnost, když se v mém vědomí vynořila dvě jména: Sofie a Kristus. Můj rozum chtěl naproti tomu namítnout, že by bylo správnější rozpoznat v oné dvojici matku Marii a jejího syna Ježíše. Můj pocit se však proti tomu bránil, když mi dal na srozuměnou, že se zjevně jedná a jedno a totéž jsoucno, které v neustále se střídajícím rytmu ukazuje dva aspekty své podstaty, aspekt ženský a aspekt mužský. Vztah matka-syn by vnášel odstup, který by neodpovídal vnímané jednotě.

Zatímco tato vize pulsovala ve mně a okolo mě, snažil jsem se v zrcadle toho, co jsem zřel, co nejpřesněji porozumět těmto jménům, tak rozhodujícím pro naši kulturu. Představují-li Marie a Ježíš jména dvou historických osob, pak by Sofie a Kristus představovali dvě duchovní síly, jež se skrze tyto dvě osoby zjevily lidstvu. Co do obsahu znamená Sofie „moudrost z prapočátku“ a Kristus „Bohem pomazaný“...

V tom okamžiku jsem si všiml, jak mě vystupující myšlenky unášejí pryč od bezprostředního prožívání božské přítomnosti a jak se můj rozum pokouší podprahově kontrolovat její působení na mé vědomí. Proti tomu jsem se vzepřel, když jsem opustil tok myšlenek a pocitově jsem se otevřel pulsování oné sladce působící přítomnosti, abych její kvalitu vpustil hluboko do nitra své bytosti.

Poté co uplynula poměrně dlouhá doba - nemohu říci, jak dlouho toto zjevení trvalo -, zmocnil se mě pocit, že stojím na prahu nové fáze ve svém osobním vývoji, a že dotek bytosti Sofie-Krista mě měl povzbudit ke kroku do neznáma, naznačuje přítom zároveň už i úkoly této nové fáze...

Prozatím se prý tato inspirace pod vlivem vnějšího života vytratila. To se stává, bývají nám nabízeny a ožívovány různé prahy ke vstupu, někdy dokážeme vstoupit, jindy váháme. V každém případě se takovéto prožitky kamsi do našich hlubin protiskují.

I tyto úryvky napovídají, že utváření si vztahu ke Kristu a Marii či Sofii a jeho ožívování není věcí jednorázovou nebo jediného období. Pravda, může u někoho dojít i k reakci duchovního světa na jeho touhu a hledání, určitým přelomovým prožitkem. Ten je však jen nasměrováním, zdynamizováním, pobídkou či povzbuzením k další samostatné práci. Přibližování k živoucímu prožitku kristusovství a mariánství je však procesem na celý život, kdy můžeme prožívat množství aspektů a zabarvení této pro lidstvo základní duchovní reality. Záleží více na vtělování duchovních pravd, dobra, krásy a lásky do denního života než na častosti prožitků. Každému je dáována odezva v závislosti na jeho individuální povaze, snaze a zaměření, a mnohdy ona základní odezva spočívá v jistotě přiblížení se k vlastní důvěryhodnosti pro svět duchovní i zemský. To plně postačuje. Mystérium Kristova ukřižování a proniknutí jeho Ducha do atmosféry Země při gologotském ději je centrální událostí vývoje lidstva a vše, co bylo před ním, bylo přípravou k němu, a vše následující v lidském vývoji se k němu vztahuje, od něho odvíjí. Lidstvo čekají ještě mnohé stupně vývoje, ve kterých bude Kristus a Marie-Sofie tím, co vede samu podstatu člověčenství. Proto vždy záleží na nasměrování, na praktické práci tady a teď s ideálem před vnitřním zrakem. Vždy však podtextem těchto našich duchovních tužeb a ideálů musí být, že nechceme být jen požitkáři či konzumenty božského života, ale že jsme povoláni, abychom o něm svědčili svým životem navenek, pro druhé. Duchovnost není vlastnost, talent ani dar jakési boží libovůle, ale zasloužená, vypracovaná schopnost, způsob žití, ke kterému člověk dospěl svým sebezpřetvářením. I milost působí jen tam, kde jsou z minulosti vytvořené předpoklady. Duchovno se pak člověku stane známým, důvěrným prostředím, ne vysněnou sférou kdesi v metafyzice. I naše těžká doba je nutná, ba blahodárná. Všechno duchovno nám bylo odepráno, ztratili jsme svůj vnitřní zrak, aby vše vzniklo v nás nově, jako plod našeho svobodného rozhodnutí samostatného Já a samostatného rozeznávání dobra a zla, časného a věčného, spásného a nespásného.

Naše Já se však uvědomuje jen v utrpení, jehož vnímáním a překonáváním sílí. Trvale bezproblémový život by nás jen ukolébal do sebestředného snění a spánku. Rudolf Steiner napsal: „Utrpení je průvodním zjevem vyššího vývoje. Je tím, co člověk nemůže postrádat k poznání. Člověk si musí říci: Co mi svět dává v radosti, za to jsem vděčný. Kdybych však byl postaven před volbu, zda si chci ponechat své radosti nebo svoje utrpení, tak si budu chtít ponechat utrpení. Není vývoje bez utrpení, jako není trojúhelník bez úhlů.“ Podobně hovoří třeba i zen-buddhistický příběh, kdy se jeden člověk ptal zenového Mistra: - Jak mohu být spasen? Mistr odpověděl: - Žij navěky v utrpení pekla. Když člověk chce být spasen, je zapleten do myšlenky spasení. Když člověk chce žít navěky v utrpení, je již spasen. Ideál zen-buddhisty je trpět v pekle. Věří, že když člověk hledá ráj, je sobecký. Vyžaduje velikou lásku chtít žít v pekle. Život v pekle ze svobodného duchovního rozhodnutí, to je pro zen-buddhisty nirvána.

V dnešní době dozrává ke žni víc zla nežli dobra. Proto je i pomoc duchovních bytostí zjevnější a síly, které nám dávají k dispozici, mohutnější a pestřejší. Snad i proto přibývá lidí, kteří - jak předpověděl R. Steiner - dokážou vnímat i elementární bytosti a jejich působení. Zároveň však platí, že kdo nevyužije k duchovní obnově tuto dobu, později bude muset překonávat mnohem těžší překážky, aby našel vnitřní spojení tam, kde je nyní snáze k nalezení. Nastává dnes čas nové duchovní práce, čas stálého uvědomování si neviditelné

přítomnosti Kristovy v nás. Je třeba učit se pociťovat jeho Lásku a s ní přistupovat k bližním, s vědomím, že i v nich je boží jiskra.

I při nynějším bujení bludných cest, technik a metod můžeme vědět, že odevzdal-li se kdo Bohu, Bůh ho v klamu nenechá. Záleží jen na hloubce touhy po pravdě a po poznání, na duchovní pracovitosti vůči studiu a na žízni duše a oddanosti a lásce k Bohu i lidem. Vše ostatní bude člověku přidáno. Jde i o statečnost podívat se na sebe kriticky s duchovním klidem a rovnováhou a nebát se přiznat se k vlastním chybám. Jen tehdy lze chybu napravit, je-li přiznána a není- -li hájena.

Žijeme dnes v proudech abnormálních sil, které útočí na každého člověka a při zanedbání kontroly se mohou vloupat do naší aury, aniž si to hned uvědomíme. A proto je třeba denně hluboce uvažovat o vlastních myšlenkách, citech, řeči i skutcích. Neseme-li svůj kříž s nejhlubší odevzdaností k Bohu a v hluboké lásce, poznáme, že přijatá tíž je darem nebes. Tím se denně přibližujeme ke Kristu. Poznáváme pak blaho plynoucí z jeho blízkosti a nabudeme postupně vědomí proměny bolesti v lásku a zla v dobro. Poznáváme, jak můžeme usnadnit lidstvu cestu k vykoupení, když sami sebe propracováváme sebekontrolou a sebevládou. Na nás samých záleží, abychom duchovně vstoupili tam, kde žije Kristův Duch, a prožívali duchovní život v životě fyzickém. I k tomu nás může vést vlídná mateřská ruka, vztažená z neviditelných světů až k nám.

Svůj nynější život můžeme prožívat jako trvalou zkoušku v nejrůznějších situacích, jako zrcadlo k našemu sebepoznání, nakolik dovedeme podřizovat zevní život životu duchovnímu - vykonávat správně a pracovitě své denní povinnosti, avšak nezapomínat při nich na vývoj duchovního života. K němu můžeme využívat i každou chvíli volného času po vykonání zemských povinností a nutném odpočinku. Oslavovat Boha však můžeme při každé denní činnosti.

Skutečný neosobní život kotví ve shovívavosti a toleranci, bez níž se nemůžeme naučit milovat i nepřátele a modlit se za ně bez jakékoliv osobní hořkosti, ukřivdění či ironie. Dokonalá tolerance kotví v zbavení se nadřazeně nepříznivých úsudků o druhých lidech a nespravedlivé kritiky jejich jednání. Kotví v uvědomování si práva na se- beurčení a svobodu druhých, neboť osobní pokrok je věcí každého člověka. Nemůžeme mluvit o duchovní toleranci, pokud neharmonický zasahujeme do života druhých, vystavujeme jejich chyby či posuzujeme sebejistě jejich činy, jejichž příčiny nemůžeme odhadnout, protože jsme je sami nezažili, neprocítli a nepromyslili. Rozeznávejme hluboce i chyby druhých, nechávejme je však stát tam, kde jsou, vyjma myšlenek modlitby a činů a slov lásky, napomáhajících k rozpuštění chyb druhých.

Když máme úctu k bolesti a utrpení druhých přesto, že vidíme čím si je zapříčinili, když se vmýšlíme do jejich bolestí, vidíme, že mnozí jsou pronásledováni osudem ještě víc než my, a útrpností s trpícími zapomínáme na vlastní bolesti. Vidíme-li v každém člověku svého bratra či sestru, odmyslíme-li si jejich chyby od nich samých, nebudou na nás jejich chyby tak působit. Uvědomujme si, že tak jako někdo dnes chybuje, mohli jsme kdysi chybovat i my, možná i více, a také jsme si nepřáli být odsuzováni - bližními ani Bohem.

Nevyužívejme nic z darů hmotné úrovně k nadměrnému blahobytu a přepychu zevního života. Važme si více duchovního zlata božské

i lidské lásky. Buďme vděčni všem říším - nerostné, rostlinné i zvířecí, jejichž prací a láskou jsme se mohli vyvíjet. Pracujeme v říši, ve které jsme vtělení, a navždy zde zanecháváme své stopy, ať dobré nebo zlé, které se vpisují do aurických struktur Žerně, do její astromentální úrovně. Kdybychom se naučili pohlížet do těchto světů, mluvily by k nám naše dobré i zlé činy z akašického zrcadla minulosti. Proto se snažme žít tak, abychom zanechávali za sebou světelnou stopu duchovní lásky a milosrdenství a všesoucitu se všemi říšemi, ve kterých žijeme.

Na rozdíl od dětského věku lidstva, kdy lidé jednali převážně impulzivně, jsme dnes plně zodpovědní za všechno, co námi prochází. Proto je tolik potřebné odpoutání se od častého emotivního posuzování druhých lidí s pocitem naší vlastní převahy a kvality. Kdo uvažuje více o tom, co souvisí s jeho vlastními činy, a chce plně vtělit duševní panství do denního života, cítí s každým, a vidí-li chyby druhých, nevyvyšuje se nad ně. Spí? hledá náladu modlitby za nápravu chybujících. Učí se, i když to není zprvu snadné, rozpouštět nepřátelství druhých vysláním lásky a modlitby k nim. Všichni, kteří takto následují Krista, jsou pak příslušníky duchovní jednoty kosmické Všelásky, nositeli duchovního pokroku lidstva.

Máme žít tak, abychom každou hodinu mohli složit ze všeho účty Bohu a aby naše duše byla prostoupena duchovními ctnostmi duševního panství a naše duchovní Já aby bylo vládcem celé naší bytosti. Pak může Kristus námi jednat a pak oplodní duchovní mír i naše okolí. Tím se staneme duchovními Slovany, když Slovo bude v nás znít, protože Slovo je vtělená Lásky boží. Nic není věčného, co nemá v sobě duchovní Lásku, to je Lásku k Bohu a bližním. Vše ostatní pomine, i hmotné světy pominou, jen sémě věčné Lásky a to, čím v nás Bůh působil a žil, půjde s námi dále do všech duchovních světů. Jen toto sémě věčné Lásky a jeho plody nás budou provázet kosmickými proměnami dalšího bytí.

Kráčejme proto co nejpříměji k cíli s plnou odevzdaností do boží Vůle, neboť známe cestu a můžeme jí věrně putovat, když se vynasnažíme překonat své těžké životní překážky. A čím více těchto překážek překonáme, tím větší duchovní moc a sílu duchovní lásky můžeme vyvinout, tím více můžeme přispět k sebevykoupení a k vykoupení lidstva.